

1-2 aylık küçük bebeğin ishalinin değerlendirilmesi

Küçük çocuğun ishali var mı?

EVET İSE SORUN

- Ne zamandan beri?
- Dışkıda kan var mı?

BAKIN VE HİSSEDİN:

- Bebeğin genel durumuna bakın.
Bebek:
 - Letarjik ya da bilinci kapalı mı
 - Huzursuz ve irritable mi?
 - Göz küreleri çökük mü bakın.
 - Karın derisinde turgor tonus bakın. Deri katlantısının kaybolması:
 - Çok yavaş mı? (2 saniyeden uzun)
 - Yavaş mı?

**Küçük bebekte açıklıkla susuzluğu birbirinden ayırt etmek olanaksız olduğundan, küçük bebekte susuzluğa bakılmaz.*

DEHİDRATASYON için

İSHALI sınıflayın

Aşağıdaki belirtilerden ikisi:
- Letarjik ya da bilinci kapalı
- Göz kürelerinde çöküklük
- Deri katlantısının çok yavaş kaybolması

AĞIR DEHİDRATASYON

- Eğer bebekte OLASI CİDDİ BAKTERİYEL ENFEKSİYON yoksa:
 - Ağır dehidratasyon için Plan C'yi uygulayın
- YA DA
- Bebekte aynı zamanda OLASI CİDDİ BAKTERİYEL ENFEKSİYON varsa:
 - ACİLEN hastaneye sevk edin. Anne yolda az az sık sık ORS vermeli. Anne emziriyorsa, yolda emzirmesini söyleyin.

Aşağıdaki belirtilerden ikisi:
- Huzursuzluk, irritable
- Göz kürelerinde çöküklük
- Deri katlantısının yavaş kaybolması

ORTA DEHİDRATASYON

- Orta dehidratasyon için sıvı ve yiyecek verin (Plan B)
- Bebekte aynı zamanda OLASI CİDDİ BAKTERİYEL ENFEKSİYON varsa:
 - ACİLEN hastaneye SEVK EDİN. Anne yolda az az sık sık ORS vermesini ve
 - Anne emziriyorsa, yolda emzirmesini söyleyin.

Belirtilerin orta ya da ağır dehidratasyon olarak sınıflamak için yetersiz olması

DEHİDRATASYON YOK

- İshalin evde tedavisi için sıvı verin (Plan A)

İshal süresi 14 gün ya da fazla ise

14 günden uzun süren ishal

AĞIR İNATÇI İSHAL

- Eğer bebekte OLASI CİDDİ BAKTERİYEL ENFEKSİYON yoksa ve bebek dehidrate ise dehidratasyonu sevk öncesi tedavi edin
- **Hastaneye sevk edin**

Dışkıda kan

Dışkıda kan

DIŞKIDA KAN

- ACİLEN hastaneye sevk edin
- Anne emziriyorsa yolda emzirmesini söyleyin

T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI

Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü

2 ay-5 yaş çocuğun ishalinin değerlendirilmesi

Çocuğun ishali var mı?

EVET İSE SORUN

- Ne zamandan beri?
- Dışkıda kan var mı?

BAKIN VE HİSSEDİN:

- Çocuğun genel durumuna bakın.
- Çocuk:
 - Letarjik ya da bilinci kapalı mı
 - Huzursuz ve irritable mi?
 - Göz küreleri çökük mü bakın.
- Çocuğa su verin:
 - İçemiyor ya da çok az mı içebiliyor?
 - İştahla mı içiyor, susamış mı?
- Karın derisinde turgor tonus bakın. Deri katlantısının kaybolması:
 - Çok yavaş mı? (2 saniyeden uzun)
 - Yavaş mı?

İSHALI sınıflayın

DEHİDRATASYON için

Aşağıdaki belirtilerden ikisi:
- Letarjik ya da bilinci kapalı
- Göz kürelerinde çöküklük
- İçememe ya da çok az içebilme
- Deri katlantısının çok yavaş kaybolması

AĞIR DEHİDRATASYON

- Eğer çocukta OLASI CİDDİ BAKTERİYEL ENFEKSİYON yoksa:
 - Ağır dehidratasyon için Plan C'yi uygulayın
- YA DA
- Çocukta aynı zamanda OLASI CİDDİ BAKTERİYEL ENFEKSİYON varsa:
 - ACİLEN hastaneye sevk edin. Anneye yolda az az sık sık ORS vermesini söyleyin
 - Anne emziriyorsa, yolda emzirmesini söyleyin

Aşağıdaki belirtilerden ikisi:
- Huzursuzluk, irritable
- Göz kürelerinde çöküklük
- İştahla içme, susuzluk
- Deri katlantısının yavaş kaybolması

ORTA DEHİDRATASYON

- Orta dehidratasyon için sıvı ve yiyecek verin (Plan B)
- Çocukta aynı zamanda OLASI CİDDİ BAKTERİYEL ENFEKSİYON varsa:
 - ACİLEN hastaneye SEVK EDİN. Anneye yolda az az sık sık ORS vermesini söyleyin
 - Anne emziriyorsa, yolda emzirmesini söyleyin
- Anneye acilen geri gelmesi gereken durumları anlatın
- Düzelme olmazsa 5 gün sonra kontrole gelmesini söyleyin

Belirtilerin orta ya da ağır dehidratasyon olarak sınıflamak için yetersiz olması

DEHİDRATASYON YOK

- İshalin evde tedavisi için sıvı ve yiyecek önerin (Plan A)
- Anneye acilen geri gelmesi gereken durumları anlatın
- Düzelme olmazsa 5 gün sonra kontrole gelmesini söyleyin

İshal süresi 14 gün ya da fazla ise

Dehidratasyon var

AĞIR İNATÇI İSHAL

- Başka bir hastalık yoksa dehidratasyonu tedavi edin
- Hastaneye sevk edin

Dehidratasyon yok

İNATÇI İSHAL

- Anneye İNATÇI İSHAL olan bir çocuğun beslenmesini anlatın
- 5 gün sonra kontrole gelmesini söyleyin

Dışkıda kan

Dışkıda kan

DİZANTERİ

- Uygun bir antibiyotiği 5 gün süreyle verin
- 2 gün sonra kontrole gelmesini söyleyin

T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI

Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü

PLAN A: İshalin evde tedavisi

Ev tedavisinin 4 kuralını açıklayın; fazladan sıvı verilmesi, çinko desteği, beslenmenin sürdürülmesi, geri gelme koşulları

1. Fazladan sıvı verilmesi

Anneye anlatın:

- Daha sık ve daha uzun emzirin
- Çocuk yalnızca anne sütü alıyorsa ishal olduğu dönemde ek olarak ORS ya da su verin
- Çocuk tamamlayıcı besin alıyorsa ORS, besin kökenli sıvılar (çorba, pirinç suyu ve yoğurt içecekleri) ya da su verin

Kurumda Plan B ya da Plan C uygulanan bebekler ishal artarsa yeniden kuruma getirilemeyecek bebekler

Evde mutlaka ORS almalıdır

- Anneye ORS'nin hazırlama ve vermeyi öğretin
 - Anneye evde kullanılmak üzere 2 paket ORS verin
 - Anneye olağan sıvı alımına ek olarak ne kadar sıvı vermesi gereken miktarı öğretin:
 - 2 yaşa kadar Her sulu dışkılamadan sonra 50 - 100 ml
 - 2 yaş ve üstü Her sulu dışkılamadan sonra 100 - 200 ml
- Bardakla az az, sık sık verin
- Çocuk kusarsa, 10 dakika bekleyin, sonra daha yavaş olarak verin
 - İshal atağı düzeline kadar fazladan sıvı verin

2. Çinko desteği verilmesi

Anneye verilecek çinko miktarını ve süresini öğretin:

6 aya kadar	Günde 10 mg	10-14 gün
6 ay ve üstü	Günde 20 mg	10-14 gün

3. Beslenmenin sürdürülmesi

4. Geri gelme koşulları

- İshal şiddetinde artma; daha fazla sayıda ve daha sulu dışkı yapma
- Daha susuz olma
- Normal emme ve su içmesinde bozulma (yemek yiyememe, su içememe)
- Göz küresinde çökme
- Şu anda olduğundan daha hasta olma
- Ateş
- Dışkıda kan olması
- Genel durumunun 3 gün içinde iyiye gitmemesi

PLAN B: Dehidratasyonu olan çocuğun ORS ile tedavisi

Dehidrate vakalarda ilk 4 saatte verilecek ORS miktarının belirlenmesi

Ağırlık	Yaş*	ORS miktarı, ml**
<6 kg	<4 ay	200-400
6-9 kg	4-11 ay	400-700
10-11 kg	12-23 ay	700-900
12-19 kg	24-59 ay	900-1400
		Ağırlık (kg) x 75

* Çocuğun yaşı sadece ağırlığı bilinmediği zaman kullanılır

** Çocuğun alması gereken sıvı miktarı çocuğun ağırlığı (kg cinsinden) 75 ile çarpılarak bulunur. Eğer, çocuk önerilenden fazla ORS istiyorsa, istediği kadar daha verin.

Rehidratasyon

- Anneye ORS'yi nasıl vereceğini gösterin
- Çocuk kusarsa, 10 dakika bekleyin, sonra daha yavaş olarak verin
- Çocuk her istediğinde emzirmeyi sürdürün

Anne tedaviyi tamamlamadan ayrılacaksa;

- Anneye ORS'yi evde nasıl hazırlayacağını gösterin
- 4 saatlik rehidratasyon tedavisini tamamlamak için ne kadar ORS vermesi gerektiğini gösterin
- Evde rehidratasyonu tamamlamaya yetecek kadar ORS paketi verin

4 saat sonra

- Çocuğun dehidratasyonunu yeniden değerlendirin
- Uygun tedavi planını belirleyin
- Çocuğun beslenmesini kurumda başlatın

Eve gönderirken

- 2 paket ORS verin
- Ev tedavisinin 4 kuralını açıklayın
 - fazladan sıvı verilmesi
 - çinko desteği
 - beslenmenin sürdürülmesi
 - geri gelme koşulları

PLAN C: Ağır dehidratasyonun hızlı tedavisi

IV sıvı verebilir misiniz?

Evet

Hemen IV sıvıya başlayın. Eğer çocuk içebiliyorsa IV set hazırlanırken ağızdan ORS verin. 100 ml/kg ringer laktat (yoksa SF) aşağıdaki biçimde verin:

Yaş	Önce 30ml/kg	Sonra 70 ml/kg
Bebek	1 saat*	5 saat
Çocuk	30 dakika*	2 ½ saat

*Eğer radial nabız alınamıyorsa bir kez daha yineleyin

- Çocuğa her 1-2 saatte bir bakın, eğer dehidratasyon düzelmiyorsa IV sıvıyı daha hızlı verin
- Çocuk ağızdan almaya başlar başlamaz ORS (yaklaşık 5 ml/kg/saat) vermeye başlayın, bu genellikle 3-4 saat (bebek) ya da 1-2 saat (çocuk) içinde olur
- Bebekleri 6, çocukları 3 saat sonra yeniden değerlendirin, dehidratasyonu sınıflayın, daha sonraki tedavi planını seçin

Hayır

Yakında bir kurumda (en çok 30 dk) IV tedavi olanağı var mı?

Hayır

Rehidrasyon için nazogastrik sonda kullanabilir misiniz?

Evet

- Rehidrasyona tüple (ya da ağızdan) ORS vererek başlayın: 6 saatte 20 ml/kg/saat (toplam 120 ml/kg) verin
- Çocuğu her 1-2 saatte bir yeniden değerlendirin:

- Eğer sürekli kusma ya da artan abdominal distansiyon varsa sıvıyı daha yavaş verin
- Eğer hidrasyon 3 saat sonra düzelmemiş ise çocuğu IV tedavi için gönderin

- 6 saat sonra yeniden değerlendirin, dehidratasyonu sınıflayın, daha sonraki tedavi planını seçin

Hayır

Çocuk içebiliyor mu?

Evet

Hayır

ACİL hastayı IV ya da NG tedavi için sevk edin

NOT:

2 aylıktan küçük bebekleri acilen hastaneye sevk edin
Eğer olanak varsa rehidrasyondan sonra çocuğu 6 saat süreyle izleyip annenin çocuğun hidrasyonunu sağlayacak şekilde ORS verebildiğinden emin olun

Diğer Problemler

Dışkıda kan varsa:

- Çocuğun dehidratasyonunu değerlendirin ve tedavi edin
- Bebek 2 aylıktan küçükse acilen hastaneye sevk edin ve anneye yolda emzirmesini söyleyin
- 5 gün boyunca bölgenizde shigella vakalarında önerilen bir antibiyotiği (ampisilin) kullanın, gaita kültürü yaptırın
- Anneye evde tedavinin 4 kuralını açıklayın
- 2 gün sonra kontrole çağırın. Dışkı hala kanlı ise bir diğer oral antibiyotikle tedavi edin

İshali 14 günden uzun sürmüştü:

- Çocuğun dehidratasyonunu değerlendirin ve dehidratasyonu varsa tedavi edin, ardından sevk edin
- Bebek 2 aylıktan küçükse acilen hastaneye sevk edin ve anneye yolda emzirmesini söyleyin
- Çocuğun dehidratasyonu yoksa anneye inatçı ishal beslenmesini anlatın.
- 5 gün sonra kontrole çağırın

İnatçı ishal beslenmesi:

- Eğer hala emiyorsa emzirmeye daha sık, daha uzun süre, gece ve gündüz devam edin
- Eğer inek sütü veriyorsanız:
 - ✓ Bunun yerine daha sık emzirin ya da
 - ✓ Bunun yerine yoğurt, ayran gibi besinleri verin (tuz eklenmiş)
 - ✓ Bunun yerine verilen süt miktarının yarısı ile birlikte patates püresi, yoğurt, elma ve şeftali püreleri, yağsız yoğurtlu çorba ve daha fazla kaynatılmış su verin
 - ✓ Diğer besinler için çocuğun yaşına uygun beslenme önerilerine devam edin.
 - ✓ Çocuk iyileştikten sonra 1 ay süre ile çocuğun ayına göre önerilenden günde 1 öğün fazla besleyin

Eğer dehidratasyonla birlikte malnutrisyon varsa:

- Acilen hastaneye sevk edin
- Anneye yolda emzirmesini söyleyin, yolda çocuğa vermesi için ORS solüsyonu verin ve nasıl verileceğini gösterin

Eğer rehidrasyondan sonra ateş varsa:

- Bebek 2 aylıktan küçükse ve ateşi 38 derece ya da daha fazla ise acilen hastaneye sevk edin
- 2 aylıktan büyük ve ateşi 38 derece ya da daha fazla ise parasetamol verin